

El llenguatge

La guatlla i la perdiu

10/11/1978

Assenyalàvem l'altra dia que a molts mots del català acabats en z com «cicatriz» o «perdiz», correspon, en català, mots acabats en iu cicatriu i perdiu i que algunes formes més o menys usuals en la llengua parlada, com «cicatrís», no són degudes sinó a la pressió del castellà i que cal que siguin evitades.

Un d'aquests noms acabats en is manlevats a la forma del català avui força corrents— a causa, especialment, de la nociuosa influència de les cartes dels restaurants— es «codornis», catalanització fonètica del castellà «codorniz», amb què es designa una suculenta espècie de la família dels fasiànids. Però en aquest cas concret no n'hi ha prou d'esmenar la terminació del mot. Que «perdiz», es tradueixi al català per perdiu no vol dir que «codorniz» s'hagi de traduir per «codorniu». El mot, català d'aquest fasiànid és guatlla que coneix diverses variants dialectals, com gotlla, guatla i guàitera.

Però si en el català actual no posem el nom comú «codorniu»—que seria el resultat de l'evolució de la forma llatina «coturnice»—, tenim en canvi aquella forma com a nom propi Codorniu llinat, ben usual i conegut. Sembla evident, si no és segur, que aquest cognom prové del nom d'ocell, talment com existeixen els llinatges Colom, Milà, Falcó, Rossinyol, Passarell, etc. Cal creure, per tant, que aquesta forma, codorniu va existir, com a designació de l'ocell, en una època molt reculada de la llengua, tal com diu el senyor Moir (Els llinatges catalans) anterior a tota documentació catalana coneguda fins ara. Es adir, que abans que la forma codorniu tingués temps o ocasió de deixar testimonis escrits, hauria desaparegut—eliminada—per la concurrència de la forma guatlla provinent, d'un terme del baix llatí d'origen onomatopèic, el mateix de que prové el francès «caille», encara que aquest punt no mereix la conformitat de tots els especialistes. Els qui es diuen Codorniu, doncs, podrien reclamar el dret d'entrar a l'Arca de Noè. Però, la saceressa «Coturnix coturnix» ha d'ésser designada, en català, amb el nom de guatlla o una de les seves variants.

Aibert Jané